

KONGRES AESOP 2015 PLÁNOVAČI V REBELUJÍCÍCH MĚSTECH, EVROPSKÝ „VÝCHOD“ 25 LET POTÉ, VIZE EVROPY 2050 A PLÁNOVÁNÍ PRAHY

Karel Maier, Vojtěch Novotný, Milan Macoun (eds.)

V druhém červencovém týdnu letošního roku probíhal v prostorách Fakulty architektury ČVUT v pražských Dejvicích kongres evropských škol plánování (AESOP – Association of European Schools of Planning). Tématem kongresu byl *Konečný prostor a rozmělněná odpovědnost za to, co se v něm děje (Definite space – fuzzy responsibility)*. Zatímco se mnoho iniciativ a sil působících na stavební rozvoj a změny v území dostává mimo veřejnou kontrolu, smysl pro odpovědnost za územní změny a udržitelný rozvoj daleko přesahuje pravomoc radnic a ministerstev – a plánovačů jako jejich expertů.

Naše města se rozrůstají, vzdálenosti, které většina z nás musí absolvovat cestou do práce, za obchody, zábavou apod., stabilně rostou, a peněz, které jsou k dispozici na opravy cest, technické infrastruktury a veřejných služeb, ubývá. Bohatí lidé se stěhují do tzv. gated communities, zatímco někteří ostatní musejí zůstat lapeni v sociálních a etnických ghettech. Předpokládá se, že plánování jako nástroj rozvoje měst a regionů se bude všemi těmito problémy zabývat. Ale plánování samo zažívá posun od hierarchického řízení státem a lokálními vládami, skrze projekty partnerství veřejného a soukromého sektoru, ke governanci, tedy sdílenému vládnutí, kde je tradiční výlučná rozhodovací pravomoc – „plánovací monopol“ municipalit a států rozrušován a sdílen s byznysem. Také mnoho služeb dříve poskytovaných veřejným sektorem je nyní outsourcováno. Kdo je tedy zodpovědný za to, jakým způsobem se města a regiony mění?

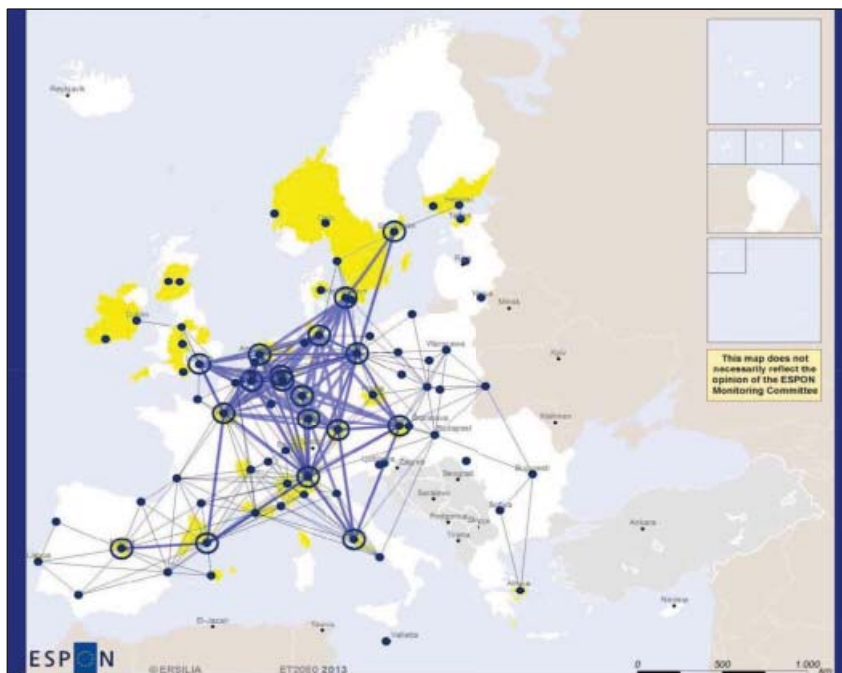
K uvedení účastníků do tohoto tématu organizátoři kongresu vyzvali tři evropské osobnosti zabývající se tak či onak městy, územím a plánováním. Při výběru řečníků se organizátoři kongresu snažili o to, aby reprezentovali nejen různé úhly pohledu, ale také aby byli z různých částí Evropy a aby zastupovali jak akademickou sféru, tak praxi plánování a územní management. Záměrně byli osloveni lidé, kteří svými vyhraněnými názory mohou podnítit diskusi.

Prvním řečníkem byl profesor geografie na University of Manchester Erik Swyngedouw pocházející z vlámské

části Belgie. Přistoupil k tématu zodpovědnosti za to, co se v území děje, z konceptuální teoretické pozice. Zpochybňuje ustálená klíše o definitivnosti institucí a procedur západní liberální demokracie a vyvrací přesvědčení mnohých urbanistů – plánovačů o tom, že jejich rolí je být nestranným profesionálem. Kritizuje úřady provozovanou a kontrolovanou participaci občanů, o které se věří, že je všelékem na ztrátu legitimacy veřejné správy a její slabost vůči tržním silám. Swyngedouw mluví o paradoxu, který nastal poté, co se v Evropě a Americe zhroutily autoritářské a totalitní režimy, ale formální demokratické procedury nesplňují představu občanů o opravdové

demokracii navzájem sobě rovných. Toto tvrzení dokládá příklady rebelujících měst po celém světě z posledních let. Zdůrazňuje v této souvislosti význam a roli, kterou v občanských nepokojích hrají veřejná prostranství měst jako jejich scéna. Volá po aktivizaci urbanistů – plánovačů tváří v tvář těmto výbuchům nespokojenosti, protože právě oni a jen oni snad dokáží nabídnout protestujícím davům pozitivní vizi demokratičtějších měst.

Urbanisty – plánovače ze středovýchodní Evropy reprezentoval **Iván Tosics**, vzděláním sociolog a matematik, ředitel Metropolitního výzkumného ústavu v Budapešti. Zabýval se rolí a postave-

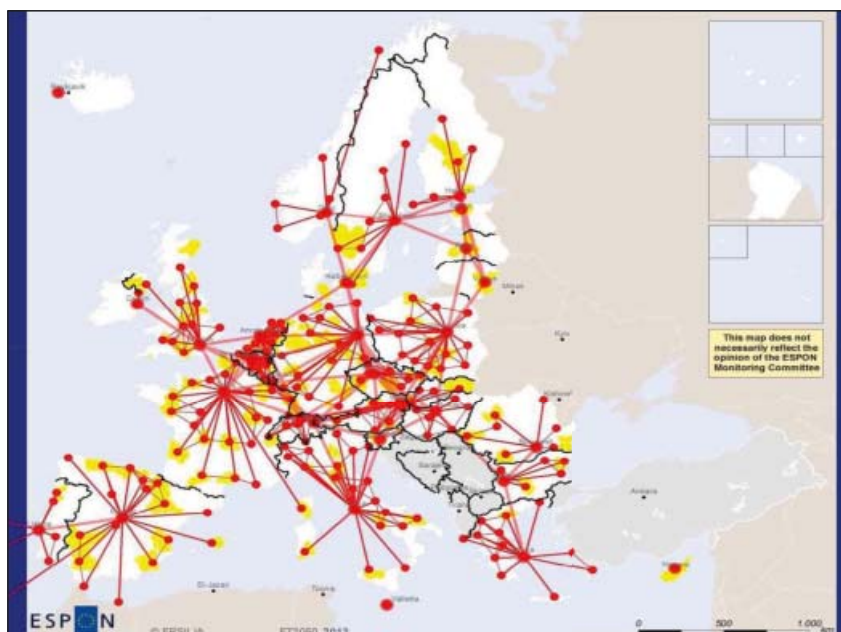
ESPON – Územní scénář A

Růst založený na tržních mechanismech zvýhodňujících velké metropole

Mapa © ESPON 2013

ním plánování v této části Evropy poté, co země tohoto regionu prošly radikální deregulací a masivní privatizací. Tosics ve svém příspěvku uvádí příklady inovativních postupů plánování měst a regionů, které se zde vyskytly, ale zároveň vyjadřuje pochybnost o jejich udržitelnosti v klientelistickém („prebendalistickém“) politickém a ekonomickém prostředí. Zamýšlí se nad možnostmi a posláním urbanisty – plánovače v těchto podmínkách a hledá inspiraci v radikálních konceptech obhájcovského, zmocňujícího a rovného plánování pocházejících z USA a západní Evropy 60. a 70. let minulého století.

Evropské dimenzi problému mnoho-
vrstevnaté zodpovědnosti vlád a měst-
ských správ za to, co se ve městech
a krajině děje, se věnoval **Peter Meh-**
lbye, Dán působící od roku 2002 jako
ředitel lucemburské koordinační jed-
notky programu EU ESPON (Europe-
an Observation Network for Territorial
Development and Cohesion, Evropská
monitorovací síť územního rozvoje
a soudržnosti). Současnost i budou-
nost prostorového utváření Evropy za-
sadil do celosvětového kontextu glo-
bální konkurence a informoval o tom,
jak se na tyto výzvy a trendy snaží re-
agovat orgány a politiky EU. Informo-
val o nejnovějších výstupech projektů
ESPON zabývajících se celoevropský-

ESPON – Územní scénář B
Politiky podporující síť měst druhého řádu

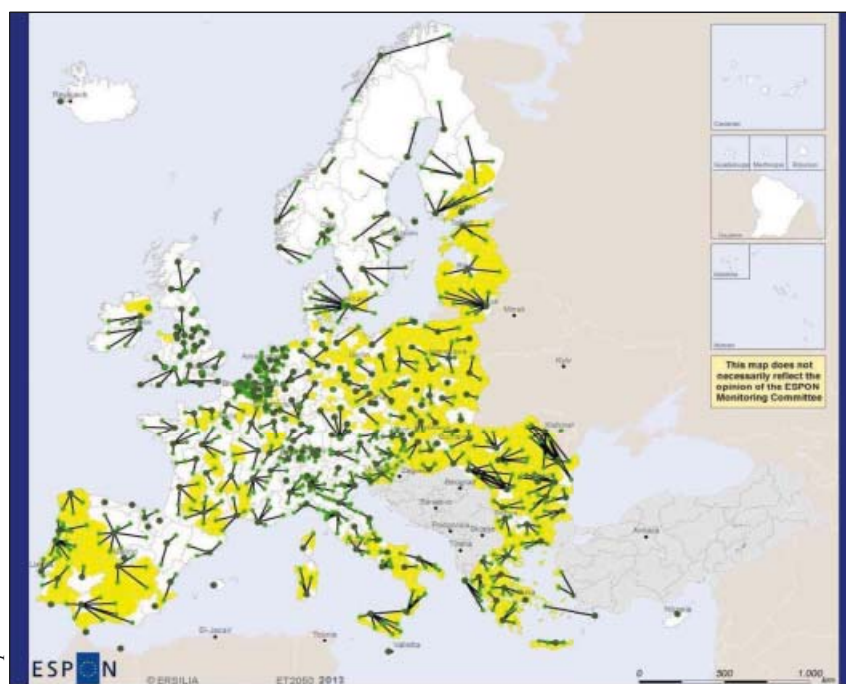
mi územními trendy a vizemi a scénáři pro Evropu 2030 a 2050. Na základě těchto analytických a prognostických prací konstatuje, že stojí za to usilovat o evropskou politiku prostorového rozvoje vycházející z polycentrického systému měst, se zdůrazněním významu měst středních.

Čtvrtým, kdo vystoupil na zahájení kongresu, byl náměstek primátorky hlavního města Prahy zodpovědný za územní

plánování a rozvoj **Matěj Stropnický**. Osvětlil problémy plánování hlavního města, které ustrnulo na estetizujícím a technickém pojetí stavby měst prozazovaném architektky a inženýry, ale ignoruje ekonomické a institucionální podmínky a není schopno odolávat enormním tlakům developerů.

Přes velkou různost jednotlivých vystoupení v nich lze vysledovat něco společného: urbanismus – plánování už není, nemůže a nemá být jen technickou anebo jen uměleckou disciplínou. Plánování měst a regionů je politikum, tedy řešení problémů v zájmu komunity / obce („polis“). Jako takové má sociální, environmentální a ekonomický rozměr.

Vystoupení hlavních řečníků na úvodním plenárním zasedání kongresu dále uvádíme ve zkráceném překladu, pro český překlad vystoupení Matěje Stropnického jsme použili text článku Manifest interurbanismu, uveřejněného v Právu 18. června 2015, který byl pro toto vystoupení podkladem. Videozáznamy prezentací jednotlivých autorů jsou v původním znění a v úplném rozsahu včetně následující diskuse dostupné ve formě videostreamu na webové adrese <http://slideslive.com/aesop/aesop-2015>

ESPON – Územní scénář C
Místní a evropské iniciativy podporující menší města a méně rozvinuté regiony